

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 1

Inleiding

Ik ben Jan van Wezel, woonachtig in de wijk Armhoefse Akkers in Tilburg. Ik ben in de loop der jaren, mede als gevolg van twintig jaar werken als coördinator Stedelijke Vernieuwing en Wonen in de gemeente Breda, steeds meer geïnteresseerd geraakt in het onderwerp Democratie en Rechtsorde. Ik kijk en werk daarbij vanuit vertrouwen en oplettendheid (zie kader) naar de mate waarin en wijze waarop (georganiseerde) bewoners meedoen in processen van voorbereiding van beleid/activiteiten, de besluitvorming daarover en bij de uitvoeringsactiviteiten.

Ik heb in de periode 8 mei 2023 – 22 mei 2023 het proces Waterzuivering Moerenburg gevolgd door de bijeenkomsten van de gemeenteraad Tilburg bij te wonen. Naar aanleiding daarvan heb ik deze notitie opgesteld. Een notitie over het verloop van het proces vanaf 2017 tot nu en wat daarvan, kijkend en werkend vanuit van het meedoen en blijven meedoen van burgers/inwoners, voor georganiseerde bewoners maar zeker ook voor het Waterschap, de gemeente Tilburg en Waterproef BV, is te leren.

Ik heb de eerste versie van de notitie medio juni 2023 afgerond. Op basis van verslagen van de bijeenkomsten onder voorzitterschap van een onafhankelijk voorzitter, heb ik nu 'Het vervolg op de raadsbijeenkomsten van mei 2023' toegevoegd.

Het proces Waterzuivering Moerenburg gaat over het initiatief van het Waterschap De Dommel voor het (her)gebruik van een historische waterzuiveringslocatie in Tilburg-oost, pal ten oosten van het Wilhelminakanaal, in het natuurgebied Moerenburg, dat weer onderdeel is van het natuurgebied het Groene Woud.

Het plan Waterzuivering Moerenburg bevindt zich nu in de ontwerp-/voorbereidingsfase, op de grens naar definitieve besluitvorming. Er zijn vanaf de agendering in 2017 vele activiteiten uitgevoerd en keuzes gemaakt. Het gelopen proces wordt beschreven en geanalyseerd.

In deze notitie wordt ook gezocht naar een antwoord op: hoe nu verder met Waterzuivering Moerenburg. Om dat antwoord te vinden wordt gekeken naar het gelopen proces en wat daarin onvoldoende of niet aan de orde is geweest. De opzet volgt de chronologische volgorde in de tot nu toe uitgevoerde activiteiten. De inhoudsopgave:

1. Actualiteit
2. Stand van zaken
3. Initiatief
4. Definitie proces
5. Aanvraag omgevingsvergunning
6. Raadsbijeenkomsten Tilburg
7. Mijn antwoorden
8. Het vervolg op de raadsbijeenkomsten van mei 2023
9. Hoe nu verder?

Kijken en werken vanuit vertrouwen en oplettendheid. Vertrouwen en oplettendheid, twee positieve waarden die beiden positief zijn én gelijktijdig ook tegengesteld. Dat leidt tot spanning. Hoe is die spanning productief te maken? De spanning tussen vertrouwen en oplettend productief maken betekent het vanuit vertrouwen vragen stellen om te achterhalen in welke mate er sprake is van geloof of feiten/wetenschap. Het samen zoeken naar antwoorden en de zoekresultaten leidt tot gedachten die worden begrepen en geaccepteerd. Acceptatie betekent dat ook als de meningen verschillen, samenwerken mogelijk blijft. Als acceptatie van verschillen in gedachten niet mogelijk is, wordt oplettendheid wantrouwen en is samenwerking niet meer mogelijk. Polarisering is het te verwachten gevolg.

1 Actualiteit

Deze notitie is opgesteld in een periode dat de gemeente Tilburg werkt aan en soms wortelt met bewonersparticipatie. Dit blijkt uit de op 11-9-2023 gehouden informatiebijeenkomst voor raadsleden over “Levendige Democratie”¹ en de cursus Democratie door de Griffier en een lezingen over bewoners in wijken² in de week voor de democratie. maar ook uit de mate waarin het onderwerp bij projecten of begrotingsvoorbereiding is geagendeerd.

Een onvolledig overzicht van de actualiteit:

De basis voor huidige spelregels voor bewonersparticipatie in Tilburg is gelegd in de raadvoorbereiding en besluiten (actieplan) over bewonersparticipatie in 2021. Dit mede naar aanleiding van evaluaties van processen/projecten in de jaren daaraan voorafgaand. Daarnaast zijn er een aantal lopende projecten of projecten in voorbereiding, zoals:

1. Waterzuivering (waar deze notitie over gaat)
2. Duvelhok (loopt nog)
3. De invoering van de Omgevingswet per 2024
4. De energie- en warmtetransitie waarin bewoners actief, individueel of collectief, moeten meedoen om de gestelde doelen te halen.
5. In het kader van de nieuwe wijkaanpak worden wijkperspectieven en wijkagenda's opgesteld.
6. Het is van groot belang dat hieraan burgers/bewoners actief aan meedoen en dat de meningsvorming zich niet beperkt tot organisaties en professionals in de wijk.
7. Budgetten voor ondersteuning bewoners bij ruimtelijke projecten (perspectiefnota 2024)
8. Levendige democratie waarin aandacht voor burgerberaden.
9. Tweede Kamerverkiezingen in november 2023 waarin politieke partijen aangeven hoe belangrijk zij het vinden dat bewoners meedoen. Wat zijn in deze mooie woorden en wat zijn de uiteindelijke keuzes die de partijen maken?

Voorbeelden waarbij de gemeenteraad heeft gesproken over bewonersparticipatie, het belang daarvan maar ook nog zoekend is naar hoe onderwerpen en kennis debatten daarover te ordenen en daarmee ook begrijpbaar te maken voor burgers. Bijvoorbeeld ook door scherp te zijn op wie verantwoordelijk is en de taal die wordt gehanteerd.

Bijzonder zijn de situaties waarin gemeenten onderling of samenwerken met andere overheden, bij de Waterzuivering Moerenburg is dit het Waterschap De Dommel. Het is dan moeilijk aan te geven wie initiatiefnemer en/of verantwoordelijk is. Een vraag die als onderdeel van het leren, aan het nieuwe Algemene Bestuur van het Waterschap De Dommel antwoord wordt voorgelegd.

Er is nog veel te leren. Dat geldt voor de overheid, gemeente, waterschap, regio (samenwerkende gemeente), provincie en rijk. Maar het geldt zeker ook voor (georganiseerde) burgers/bewoners. Bijvoorbeeld hoe organiseren bewoners zich, welke kennis en kunde hebben zij en hoe verspreiden zij die ten behoeve van meningsvorming. En in welke mate staat de zeggenschap³ die bewoners wensen in verhouding tot de verantwoordelijkheid die zij nemen om maatschappelijke vraagstukken aan te pakken? Een goed voorbereid proces van onderlinge meningsvorming is in deze van groot belang.

¹ Zie website van de gemeenteraad Tilburg

² Een lezing van Evelien Tonkens

³ Het evenwicht tussen zeggenschap en verantwoordelijkheid geldt ook voor burgers, die ondernemer zijn. Het geldt ook voor organisaties, zoals ondernemingen.

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 3

Ik hoop en verwacht dat deze notitie bijdraagt aan een substantiële verbetering van de participatie van burgers/bewoners in ruimtelijke processen maar ook bij andere (beleid)processen.

2 De stand van zaken

Het gelopen proces is in het kader kort weergegeven

De stand van zaken:

1. De gemeente Tilburg is voornemens om de door Waterproef BV⁴ aangevraagde omgevingsvergunning te verstrekken als wordt voldaan aan de door de gemeente gestelde voorwaarden
2. Naar verwachting zal de gemeente Tilburg ook een vergunning verstrekken voor een horecaverunning en voor evenementenvergunningen. De voorwaarden daarvoor zijn nog niet duidelijk. Het is nog niet bekend wie de horeca gaat exploiteren en welke voorwaarden daar door Waterproef BV aan worden verbonden.
3. De gemeente Tilburg heeft aangegeven de handhaving zeer serieus te nemen⁵
4. Er is geen uitgewerkt en te toetsen ondernemersplan van Waterproef BV.
5. Uit de ingediende aanvraag voor de vergunning blijkt dat er veel licht zit tussen het plan waarmee Waterproef BV de inschrijvingsprocedure van het Waterschap De Dommel gewonnen heeft en het ingediende plan.
6. Een groep bewoners gaat, indien de omgevingsvergunning wordt verstrekt, bezwaar indienen. De voorbereidingen hiervoor worden getroffen.
7. Georganiseerde bewoners hebben aangegeven het overleg te willen gaan met betrokkenen. Dit geldt ook voor de gemeente Tilburg, het Waterschap De Dommel en Waterproef BV.

Opvallend: het Waterschap De Dommel, zijnde de initiatiefnemer en dus verantwoordelijk voor het proces, laat de regie inmiddels geheel aan de gemeente Tilburg!

Conclusie: het participatieproces heeft niet geleid tot de door het waterschap De Dommel gestelde participatiedoelen.

Wat nu? Na de uitleg over het gelopen proces wordt deze notitie afgerond met een suggestie.

Het proces waterzuivering Moerenburg in de tijd gezet:

1. Presentatie bijeenkomst Stadsstrand (September 2017)
2. Samenwerking Waterschap De Dommel en georganiseerde bewoners, de Klankbordgroep Waterzuivering Moerenburg¹ (juli 2028)
3. Selectie en bekendmaking winnend ingediend plan, Waterproef BV (maart 2019)
4. Vergunning aanvraag door het Waterschap De Dommel voor een omgevingsvergunning¹ bij de gemeente Tilburg (2021)
5. Overname proces door de gemeente Tilburg (2022)
6. De Klankbordgroep stopt haar werkzaamheden en stapt uit de samenwerking (2022)
7. Informatie- en debat- en raadsbijeenkomst gemeenteraad Tilburg (mei 2023)
8. Overleg alle betrokkenen onder leiding van een onafhankelijk voorzitter (juni/juli 2023)
9. Concretiseren maatschappelijke activiteiten in plan (juli/augustus 2023)
10. Georganiseerde bewoners schorten samenwerking Waterproef BV op (eind augustus 2023)

⁴ Waterproef BV staat voor de samenwerkende opstellers, in het proces door de meeste betrokkenen, de ondernemers genoemd, van de inschrijving, die als eerste is geëindigd bij de inschrijving. Zij hanteren deze naam. Of het ook een bij de KvK ingeschreven B.V. is niet duidelijk, opzoeken bij de KvK leidt tot een B.V. uit Den Haag. De vergunning aanvraag staat op naam van een andere BV die eigendom is van een van de samenwerkende opstellers.

⁵ En tegelijkertijd zegt burgermeester wetering in BD 11 mei 2023: "Helaas is er een tekort aan mogelijkheden om te handhaven, de capaciteit van de overheid is beperkt.

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 5

3 Initiatief

Vragen en antwoorden bij het initiatief.

Wie is de initiatiefnemer?

Het Waterschap De Dommel. In heeft in het najaar 2017 in het Duvelhok een drukbezochte bijeenkomst georganiseerd over de mogelijkheid om een Stadsstrand op het terrein Waterzuivering De Dommel te realiseren. Het Waterschap De Dommel is initiatiefnemer.

Welke vraagstuk(ken) betreft het initiatief?

Het gaat om de mogelijkheden voor het Waterschap De Dommel om enkele maatschappelijke effecten (toegankelijk en kennis over water) en financiële effecten ten behoeve van een maatschappelijk effect (beheer en onderhoud), te realiseren op het terrein Waterzuivering Moerenburg.

Wat zijn de gestelde doelen van de initiatiefnemer?

De doelen van het Waterschap De Doelen zijn⁶

1. Het monumentale terrein Waterzuivering Moerenburg toegankelijk te maken voor bezoekers, het historische en boeiende verhaal van water en waterzuivering te kunnen vertellen én
2. Het beheer en onderhoud van het terrein te organiseren zodat de kosten daarvan gereduceerd kunnen worden. Uit een in opdracht van het waterschap opgesteld taxatierapport blijkt wat de kosten en dus de minimale opbrengst moet zijn⁷.
3. Het op te stellen plan moet kunnen rekenen op draagvlak bij de bewoners van Armhoefse Akkers, Jeruzalem en bewoners van Moerenburg.

De derde doelstelling gaat over het proces. Het Waterschap De Dommel heeft bij herhaling het belang dat zij hecht aan deze doelstelling, aangegeven. Ook in de inschrijfleidraad wordt deze doelstelling benoemd.

⁶ Deze doelen zijn afgeleid uit het artikel in de Buurtkrant Armhoefse Akkers na de Bijeenkomst in november 2017

⁷ Zie de opgestelde inschrijvingsleidraad

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 6

4 Definiëren proces

De definitie van het proces en de vele vragen die dan aan de orde zijn.

Wat zijn bij de start van het initiatief van het Waterschap De Dommel al gemaakte afspraken die van invloed kunnen zijn op proces of inhoud.

Op het moment van de presentatie van het initiatief Stadstrand zijn het Waterschap De Dommel, de gemeente Tilburg, de Buurtraad Armhoefse Akkers en de exploitant van het Stadstrand op het podium aanwezig. Er is op dat moment, maar ook daarna in het proces melding gemaakt van al gemaakte afspraken. Wel is toen gemeld dat plannen moeten passen⁸ binnen het vigerende bestemmingsplan⁹ en de eisen die worden gesteld aan andere vergunningen.

Na de bijeenkomst over het initiatief Stadsstrand is de spanning tussen vertrouwen en oplettendheid zeer groot. En bij sommige deelnemers is het elastiekje gekapt, er is sprake van wantrouwen.

Wie zijn de betrokkenen bij het opstellen van de procesdefinitie?

De exploitant van de Stadsstrand heeft eind 2017 gemeld zijn plannen terug te trekken. Dat leidt tot de mogelijkheid om het proces te gaan definiëren, zonder dat er een concreet plan op tafel ligt.

De logische start, na de vele vragen en nog meer kritische opmerkingen tijdens de bijeenkomst over het Stadstrand in september 2017, is dat het Waterschap De Dommel en georganiseerde bewoners, de Klankbordgroep, starten met het gezamenlijk definiëren van het proces.

De betrokkenen bij het opstellen van een procesdefinitie zijn primair: Het Waterschap De Dommel en de inmiddels georganiseerde bewoners Moerenburg, Armhoefse Akkers en Jeruzalem, c.q. de Klankbordgroep, De betrokkenheid van de gemeente Tilburg is op dat moment niet duidelijk. Er is wel gesproken met de gemeente Tilburg en de gemeente was vertegenwoordigd tijdens de bijeenkomst over het Stadsstrand.

De spanning tussen vertrouwen en oplettendheid is weer gezond en het wantrouwen verdwenen.

Wat zijn de uit de doelstelling te herleiden te realiseren maatschappelijke effecten?

1. Het openbaar toegankelijk maken van het terrein Waterzuivering Moerenburg
2. Cultuurhistorische kennis over water en waterzuivering in Tilburg en omgeving, ter plekke in verschillende vormen verspreiden en toelichten
3. Een goed beheer en onderhoud van het terrein Waterzuivering Moerenburg zodat de cultuurhistorische waarden behouden blijven voor toekomstige generaties.

⁸ Moet passen betekent dat kleiner dan het maximale ook past.

⁹ Het is gewenst nog na te gaan wat in 2009 de beleidsoverwegingen zijn geweest bij het opstellen van het vigerende bestemmingsplan

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 7

Dit zijn de gewenste positieve maatschappelijke effecten. De te verwachten negatieve effecten worden voor het eerst benoemd tijdens de bijeenkomst Stadstrand¹⁰, in de inschrijvingsleidraad¹¹ en nogmaals benoemd in de gepresenteerde inleidingen tijdens de informatiebijeenkomst van de gemeenteraad Tilburg op 8 mei 2023¹². De te verwachten negatieve effecten komen terug bij de vraag over risicoanalyses.

Wat is de uitkomst van het gezamenlijk definiëren van het proces?

De uitkomst is een voorstel, in opdracht van het Waterschap De Dommel opgestelde notitie door bureau Gloudemans genaamd: Inschrijvingsleidraad, verhuur rioolwaterzuiveringsinrichting 'Moerenburg'. In deze inschrijvingsleidraad zijn de inschrijfprocedure en een aantal criteria vastgelegd.

In het vervolg van het proces zal blijken dat in deze fase de georganiseerde bewoners onvoldoende oplettend zijn geweest. Er was te weinig spanning!

Wat wordt gemist in deze inschrijfleidraad?

Een analyse van maatschappelijk belang en urgentie van het initiatief

Het bepalen van de mate van maatschappelijk belang en urgentie van een initiatief is essentieel om een proces en daarin de mate van zeggenschap en verantwoordelijkheid van betrokken partijen te kunnen te definiëren.

Naarmate het maatschappelijke belang en urgentie groter is, mag van overheid én burgers een grote verantwoordelijkheid worden verwacht. Neemt de burger die verantwoordelijkheid niet, dan mag van de overheid worden verwacht dat zij toch de besluiten nemen om het maatschappelijke belang veilig te stellen. De zeggenschap van de burger beperkt zich dan tot het verkrijgen van informatie en het geven van een advies aan de verantwoordelijke overheid en tot de gang naar de rechtsspraak. Burgers kunnen, als ze dat nog willen, een rol krijgen in het beheer van risico's.

Is echter het maatschappelijke belang gering of zelfs negatief¹³ en de urgentie gering of negatief¹⁴, dan mag van de overheid worden verwacht dat de zeggenschap van betrokken burgers groot is. Een initiatief gaat niet door c.q. er worden geen vergunningen verstrekt, als én niet voldaan is aan de vooraf gestelde procesvoorwaarden (b.v. de mate van meedoen aan meningsvorming van betrokken burgers) én er geen overeenstemming is bereikt tussen initiatiefnemer en belanghebbende/omwonende burgers.

Maatschappelijk belang en urgentie

Er wordt in politieke debatten maar ook wetgeving vaak gesproken over maatschappelijke belang. Het is dan essentieel om ook aan te geven wat wordt bedoeld. Bijvoorbeeld:

1. het kwalitatief en kwantitatief benoemen van maatschappelijke waarden en financiële gevolgen, wordt onderbouwd,
2. mate waarin het maatschappelijk wordt herkend en erkend.
3. aangetoond wordt dat er geen andere oplossingen mogelijk zijn
4. in vergelijkbare situaties consequent wordt toegepast.
5. Versterken democratie en rechtsorde c.q. ondermijning tegengaan.

Dit alles om te voorkomen dat maatschappelijke belang een leeg begrip wordt. B.v. water en dijken is een algemeen erkend maatschappelijk belang. Wonen en Klimaat en armoede worden vaak algemeen belang genoemd maar zijn gelijktijdig ook politiek geladen. En dan is de vraag "wat bedoelt u en wat doet u" noodzakelijk. Voor urgentie is een gedegen en begrijpbare uitleg eveneens van groot belang. Maatschappelijk belang en urgentie mogen geen lege huls zijn.

¹⁰ Zie het verslag in de Buurtkrant Armhoefse Akkers van november 2017

¹¹ De inschrijfleidraad is terug te vinden bij de bijlagen bij de debatbijeenkomst over de Waterzuivering Moerenburg van de gemeenteraad Tilburg van 15 mei 2023

¹² Deze inleidingen zijn terug te vinden in de bijlagen bij de debatbijeenkomst over de Waterzuivering Moerenburg van de gemeenteraad Tilburg van 15 mei 2023

¹³ Denk aan negatieve effecten voor mens, b.v. gezondheid of natuur, b.v. biodiversiteit

¹⁴ Te snel genomen ondoordachte besluiten, die betere alternatieve ontwikkelingen blokkeren

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 8

Expliciet benoemen van verantwoordelijkheden van betrokkenen

Waterschap De Dommel.

Het waterschap De Dommel is als initiatiefnemer primair verantwoordelijk voor proces en inhoud. Het Waterschap De Dommel had er ook voor kunnen kiezen om eerst de mogelijkheden te onderzoeken om samen met (georganiseerde) bewoners uit Armhoefse Akkers, Jeruzalem en Moerenburg een plan te maken. Deze optie is tijdens de bijeenkomst over het Stadstrand door een aantal aanwezigen uitdrukkelijk benoemd.

Waterschap De Dommel is ook verantwoordelijk voor het nakomen van alle afspraken nadat de exploitatie wordt gestart en kan/zal daar door de (georganiseerde) bewoners ook op worden aangesproken. Dat betekent ook dat het Waterschap wordt aangesproken op kosten voor

1. Onderzoek naar hoe kan worden voorkomen dat ongewenste situaties ontstaan voor mens en natuur.
 2. Handhaving als die ongewenste situaties toch voorkomen,
- Het Waterschap De Dommel kan voor de uitvoering werkzaamheden deze kosten doorleggen naar Waterproef BV maar blijft primair verantwoordelijk en aanspreekbaar!

Het Waterschap De Dommel is ook primair verantwoordelijk voor het te volgen proces, dus voor de op te stellen procesdefinitie. Dat betekent ook dat daarvoor de kennis en kunde beschikbaar moet zijn. Het bureau Gloudmans, dat de inschrijfleidraad heeft opgesteld, heeft, kijkend op de website van Gloudmans, veel kennis en kunde over inschrijf-processen en taxaties en andere vastgoed vraagstukken maar het is de vraag of zij ook veel kennis en kunde bezitten op complexe bewonersparticipatie processen. Kijkend naar de Stadstrand bijeenkomst in 2017, hadden alle alarmbellen moeten rinkelen! Het Waterschap De Dommel heeft die complexiteit onderschat en daardoor ook haar eigen doelstelling, het verkrijgen van draagvlak voor het uiteindelijke plan, voorsnog niet gerealiseerd.

Waterproef BV

Waterproef BV is verantwoordelijk voor het geven van openheid over haar doelen, de maatschappelijke effecten en financiële gevolgen. Openheid en eerlijkheid zijn voorwaardelijk voor een gezonde spanning tussen vertrouwen en oplettendheid en dus voor samenwerking. Dit geldt bij de voorbereiding van besluiten, bij het nemen van besluiten en gedurende de exploitatie. Dit uitgangspunt betekent ook dat Waterproef BV zich verantwoordelijk acht en dus de verantwoordelijkheid ook financieel neemt, voor het voorkomen van negatieve maatschappelijke effecten en dat Waterproef BV, door het Waterschap De Dommel, zal worden aangesproken.

De gemeente Tilburg

De gemeente Tilburg heeft op zeer veel onderwerpen een verantwoordelijkheid. Hoe een gemeente die verantwoordelijkheid moet¹⁵ of wil¹⁶ invullen is primair terug te vinden in de programma's die elke vier jaar na gemeenteraad verkiezingen worden opgesteld. Het motto van het huidige programma is "Meer voor elkaar"

Voor de gemeente is het essentieel dat zij voorafgaande aan een proces, aangeeft wat het maatschappelijke belang en urgentie is. Dat is, zoals al aangegeven, van groot belang voor het inrichten van het te volgen proces¹⁷.

¹⁵ Zie Wet en regelgeving

¹⁶ Zie de vierjaarlijkse collegeprogramma's die elke vier jaar na de gemeenteraadsverkiezingen worden opgesteld. Het huidige programma 'meer voor elkaar' is vastgesteld in 2022

¹⁷ De gemeente Tilburg heeft in 2021 beleid vastgesteld voor bewonersparticipatie. Een toetsing van het proces Waterzuivering Moerenburg aan het geformuleerde en inmiddels operationele praktijk moet nog plaatsvinden.

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 9

De gemeente Tilburg is verantwoordelijk voor de handhaving van voorwaarden die zijn verbonden aan verstrekte vergunningen. De gemeente kan boetes opleggen of de vergunning als dan niet tijdelijk intrekken. Het uitgangspunt dat het Waterschap De Dommel, ook omdat het verhuurder is, primair verantwoordelijk is voor het voldoen aan de gestelde voorwaarden aan de vergunningen¹⁸.

De georganiseerde bewoners

De verantwoordelijkheid van de georganiseerde bewoners is om het proces zo te organiseren dat alle andere bewoners op belangrijke momenten tijdig en voldoende worden geïnformeerd én kunnen meedoen aan meningsvorming over de dan voorliggende vraagstellingen. Het gaat om organiseren van het proces van informeren, uitleggen, ideeën ophalen en organiseren van de meningsvorming. En dat enkele keren om tot eindconclusies te komen. Dit heeft niet/onvoldoende plaatsgevonden

Het ontbrak bij de klankbordgroep aan het besef dat de verantwoordelijkheid zo groot is en dat het veel tijd en werk met zich meebrengt. Het kunnen inhuren door georganiseerde bewoners van externe kennis en kunde is bij de meeste processen noodzakelijk want het is, zeker bij het definiëren van het proces vaak erg complex. Zeker als openheid en eerlijkheid vraagstukken blijken te zijn.

De georganiseerde bewoners hebben het proces zeer onderschat.

Criteria over de houding van de partijen die inschrijven:

Er zijn geen criteria benoemd voor de houding waaraan partijen die konden inschrijven moesten voldoen. Wat onder houding wordt verstaan is in het kader opgenomen.

Er is geen sprake van openheid in het proces. De financiële opzet en gevolgen van de ingediende plannen zijn bij de georganiseerde bewoners geheel onbekend. De mate van eerlijkheid is niet te beoordelen. Het is geheel onduidelijk of er en zo ja afspraken zijn tussen bijvoorbeeld het Waterschap De Dommel en de gemeente Tilburg. Het door Waterproef ingediende plan bij de inschrijving is een mooi voorbeeld van marketingtaal. Het is te mooi om waar te zijn. Aan alle SDG¹⁹-onderwerpen wordt gedacht. De vraag is hoe die in het definitieve plan worden uitgewerkt. De mate waarin het Waterschap De Dommel of Waterproef bereid zijn tot samenwerking is onduidelijk. Dat moet blijken in het komende vervolg van het proces.

Houding

Houding gaat over de mate waarin sprake is van

1. Openheid en eerlijkheid.
2. Niet gedefinieerde taal: marketingtaal, washing of framing
3. Bereidheid tot samenwerking

Het is van groot belang dat er openheid komt over het plan wat uiteindelijk op tafel ligt voor ondertekening voor een huurcontract. Dat plan kan dan worden getoetst op risico's

Het vervolgproces op de selectie na de inschrijving

De wijze waarop inwoners van Armhoefse Akkers, Jeruzalem en Moerenburg meedoen in het proces na het afronden van de inschrijfprocedure door het kiezen van een van de partijen die hebben ingeschreven. In dit geval Waterproef BV. In de leidraad staat beschreven wat dan het vervolg is. Hier

¹⁸ Ervan uitgaande dat het Waterschap De Dommel de omgevingsvergunning op naam heeft en het waterschap zich ook verantwoordelijk voelt voor het nakomen van de andere vergunningen

¹⁹ SDG's: Sustainable Development Goals. Het zijn doelen voor mens en natuur die zijn vastgesteld door de Verenigde Naties.

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 10

hebben de georganiseerde bewoners niet opgelet! De tekst van de inschrijvingsleidraad kan eenvoudig als volgt worden uitgelegd: de bewoners doen verder in het proces niet mee. Het waterschap De Dommel had kunnen/moeten constateren dat deze interpretatie niet leidt tot het realiseren van de gestelde doelen voor het verkrijgen van draagvlak. Het Waterschap de Dommel had zeker moeten ingrijpen toen duidelijk was dat de aanvraag voor de vergunning, opgesteld door Waterproef BV, op te terrein van horeca een veel groter plan was en tal van andere punten geschraapt/ niet uitgewerkt zijn, dan hetgeen gepresenteerd bij de inschrijving.

De mate waarin sprake is van de 'projectontwikkelaarsstrategie'²⁰

De projectontwikkelaarsstrategie werkt als volgt: klein beginnen met een mooi financieel bod om binnen te komen en dan langzaam kleine activiteiten er aan toevoegen of meteen heel veel activiteiten toevoegen of uitbreiden om daarna in onderhandelingen een klein beetje weg te geven.

Deze strategie is, kijkend naar de op verschillende momenten door Waterproef BV gepresenteerde plannen en het snel accepteren van de gemeentelijke voorwaarden voor de ontwikkelvergunning, door Waterproef BV, gevolgd.

Opstellen van een risicoanalyse²¹

De uitgesproken zorgen over de te verwachte negatieve effecten tijdens de bijeenkomst over de optie Stadstand, de benoemde zorgen en bezwaren door de georganiseerde bewoner, de opgestelde petitie, de protestmars en de gehouden inleidingen tijdens de informatiebijeenkomst van de gemeenteraad op 8 mei 2023, geven inzicht en overzicht in de te verwachte negatieve effecten voor mens en natuur.

Elke analyse van risico's begint met het opschrijven van mogelijke gebeurtenissen bij de start of uitvoering van de activiteiten.

1 Maatschappelijke effecten

1. Grote toeloop als gevolg van reclamecampagnes: verkeer en parkeren
2. Verminderen van inzet van bewoners/omwonenden voor onderhoud, schoonhouden en rondleidingen en andere activiteiten in Moerenburg. Waarom tijd investeren als de gewenste effecten onmogelijk worden?
3. Actualiseren bestemmingsplan Moerenburg mede i.r.t. het Groene Woud
4. Verkoop van de vergunningen/exploitatie door Waterproef BV en veranderingen in de activiteiten: snel winst maken en wegwezen
5. Niet invullen van gesuggereerde maatschappelijke activiteiten²²: b.v. waterrondleidingen, werken met mensen met een handicap, etc.
6. Niet nakomen van openstellingsafspraken; er komt toch niemand en kost te veel. Bezoekers die komen voor bezichtiging van het rijksmonument komen dan aan een gesloten deur
7. Verwaarlozing van onderhoud en beheer; kost te veel en over 10 jaar toch weg

²⁰ Deze strategie is samengevat: mooi weer spelen om binnen te komen, dan een veel te groot plan indienen en uiteindelijk genoeg nemen met drie/vierde van het veel te grote plan. Resultaat is dan het uiteindelijke plan circa twee keer zo groot is als het ingediende plan

²¹ Risicoanalyse betreft: het benoemen van mogelijke gebeurtenissen, de kans op en impact van elke gebeurtenis en het beheer van kans of impact door: voorkomen, verminderen, verplaatsen of accepteren.

²² Zie de suggesties in de ingediende plannen van Waterproef BV bij de inschrijving.

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 11

8. Publiciteit met als gevolg daarvan afname vertrouwen in de overheid (Waterschap De Dommel en de gemeente Tilburg)
9. Gezondheid als gevolg afname rust en toename stres bij bewoners/omwonenden
10. Sluipenderwijs toevoegen van nieuwe activiteiten/verandering bestaande activiteiten
11. Uitbreiden parkeren op aangrenzende of nabijgelegen weilanden
12. De mate van geluid waardoor dieren worden verjaagt c.q. niet meer terugkomen en mensen wakkerhoud of irriteren.
13. Gelegenheidsargumenten die schuren met gemeentelijke beleidsvoornemens

2 Financiële gevolgen:

1. Afname economische groei/economische krimp en crisis
2. Verkoop van de horeca of telkens een nieuwe horecaexploitant
3. Tekort aan medewerkers
4. Zwart geld wit wassen en belastingontwijking (hoe ziet de opzet van de bedrijfsvoering en de schuldlast bij aanvang eruit? Is het BIBOB-onderzoek zoals in de leidraad is aangegeven ook uitgevoerd?)
5. Stijgende kosten als gevolg van personeelstekorten en inflatie
6. Vermindering omzet Waterproef BV als gevolg van minderbezoek of stijgende prijzen
7. Groot succes Waterproef BV leidt tot grote verkeer en parkeerproblemen
8. Extra kosten voor handhaving (gemeente Tilburg en Waterschap De Dommel)
9. Natuur met als beeld: komen de zwaluwen en vleermuizen weer terug
10. Ondermijnen van afspraak van 10 jaar: trachten die periode te verlengen
11. Het na 10 jaar verwijderen van de aangebrachte voorzieningen voor de horeca en andere activiteiten
12. Wat nog meer

Het hier gegeven overzicht van gebeurtenissen zijn voorbeelden. In het vervolg van het proces is het zaak om een op de casus Waterzuivering Moerenburg, passend overzicht van gebeurtenissen te maken en die ook onderwerp van meningsvorming te maken. Als de gebeurtenissen zijn benoemd kan de kans op de gebeurtenis en de impact daarvan worden bepaald en kunnen maatregelen voor het beheren van risico's worden vastgelegd.

Wat is de uitkomst en het gevolg van de inschrijfleidraad

De inschrijving is toegekend aan Waterproef BV. De inschrijving is te mooi om waar te zijn. Een relatief kleine horeca en een groot aantal suggesties voor het realiseren van maatschappelijke effect. De inschrijvingen zijn niet getoetst op risico's. Dat kan nu alleen nog gebeuren en dan op het definitieve plan.

In zowel de inschrijvingsleidraad als bij het beoordelen van ingediende plannen is zowel door het Waterschap De Dommel als door de georganiseerde bewoners, onprofessioneel gewerkt. In beide situaties, te beginnen met de inschrijvingsleidraad heeft het ontbroken aan oplettendheid. De oorzaak hiervan is nog niet verder onderzocht.

5 Aanvraag omgevingsvergunning

Voor het proces betekent deze uitkomst dat het Waterschap De Dommel de opdracht gunt aan Waterproef BV. Het Waterschap De Dommel is bereid om met Waterproef B.V een huurovereenkomst af te sluiten. Dit onder de voorwaarden dat de gemeente Tilburg de noodzakelijke vergunningen verstrek. Vanaf dit moment staan de georganiseerde bewoners (Klankbordgroep) buiten spel. Het Waterschap De Dommel gaat er vanuit dat Waterproef BV al het werk doet en zij nu rustig kunnen wachten op de aanvraag voor de omgevingsvergunning.

Waterproef BV doet een vergunningaanvraag voor een substantieel groter plan! Groter wat betreft de verdienonderdelen (plaatsen, evenementen e.d.) en kleiner (tot nul) als het gaat om alle maatschappelijke activiteiten die in de inschrijving zijn benoemd.

Het Waterschap De Dommel stelt dat zij de ingediende vergunningaanvraag, voorafgaand aan de indiening door Waterproef BV bij de gemeente Tilburg **niet met Waterproef BV hebben besproken of zelfs hebben gezien**. Dat betekent dat zij op dat moment ook geen vragen hebben gesteld over de verschillen tussen het bij de inschrijving gepresenteerde plan en het ingediende plan voor aanvraag van de vergunning. Het betekent ook dat Waterproef BV ook niet heeft aangedrongen op overleg voor indiening van de vergunningaanvraag.

Er is in deze sprake van een groot vertrouwen en geen oplettendheid bij het Waterschap De Dommel. Heeft het Waterschap de verkregen toestemmingen van rijksmonumenten ook niet gezien en is zij niet op de hoogte van de investeringen die Watergroef wil gaan doen? Investerings op de grond van het Waterschap de Dommel? Het lijkt mij onvoorstelbaar.

De georganiseerde bewoners hebben pas kennis kunnen nemen van de vergunningaanvraag nadat die is gepubliceerd door de gemeente Tilburg. Zij zijn op dat moment zeer verontwaardigd en proberen bij herhaling in gesprek te komen met het Waterschap De Dommel. Dat lukt niet. Dit wordt ook gemeld aan de gemeente Tilburg

Als het Waterschap de vergunningaanvraag niet heeft gezien voor de indiening dan zijn zij na de indiening wel op de hoogte. Dit als gevolg van het publiceren van de aanvraag door de gemeente Tilburg of als gevolg van nieuwsgierigheid waarom er zoveel commotie ontstaat bij bewoners. Ook op dat moment doet het Waterschap De Dommel niets, terwijl dit het moment is om als verantwoordelijke initiatiefnemer, in te grijpen. Wat de reden van het niet ingrijpen is, is niet bekend. Het gevolg is een, kijkend naar de eigen doelstellingen van het Waterschap De Dommel, zijnde acceptatie van bewoners/omwonenden voor de plannen verkrijgen, grove verstoring in het proces en minachting voor de inzet en het vertrouwen van de georganiseerde bewoners.

Een belangrijke vraag is waarom het Waterschap De Dommel op het moment van indiening van de vergunningaanvraag of vanaf het oment dat de aanvraag openbaar is, niet in gesprek wil met de Klankbordgroep. Het voor de hand liggende²³ antwoord kan zijn het Waterschap De Dommel in deze de bewuste keuze heeft gemaakt om de gemeente Tilburg eerst een besluit te laten nemen over vergunningaanvraag.

²³ Voor de hand liggend omdat overheid en initiatiefnemers voor ruimtelijke projecten al decennia op deze manier samenwerken.

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 13

Dit antwoord is van groot belang omdat in het vervolg van het proces, de raadsbijeenkomsten en het vervolg onder een onafhankelijk voorzitter, veelvuldig is gesproken is over een fout, die alle betrokkenen herkennen en erkennen. Maar wat als er sprake is van een bewuste keuze?

Het Waterschap De Dommel verlegt, geheel onterecht want zij is nog steeds initiatienemer, de verdere verantwoordelijkheid voor het proces én de inhoud bij de gemeente Tilburg. De vraag waarom de gemeente Tilburg, die verantwoordelijkheid overneemt blijft onbeantwoord Het antwoord van de gemeente Tilburg is dat de vergunningaanvraag bijna past binnen het vigerende bestemmingsplan wat natuurlijk ook geldt voor een door bewoners gewenst kleiner plan. Een kleiner plan dat ook beter past bij de oorspronkelijke doelen van het Waterschap De Dommel.

De gemeente neemt het proces over. Voor de gemeente Tilburg zijn er op dat moment verschillende opties (dit is zeker niet uitputtend):

1. Analyseren hoe het proces is verlopen en kijkend naar het maatschappelijke belang en urgentie en de verantwoordelijkheden, het herstellen van de gemaakte fouten overlaten aan het Waterschap De Dommel en de georganiseerde bewoners.
2. Op basis van het voor de omgevingsvergunning ingediende plan tot de conclusie komen dat dit plan niet voldoet aan het vigerende bestemmingsplan en derhalve de vergunning weigeren.
3. Een gesprek organiseren met het Waterschap De Dommel, Waterproef BV en de georganiseerde bewoners, onder voorzitterschap van de gemeente Tilburg, om te bezien of het proces kan worden hersteld c.q. voortgezet.
4. Op basis van de conclusie dat partijen er niet in zijn geslaagd het proces tot een goed einde te brengen, waarbij goed einde betekent overeenstemming over het voor een vergunning ingediende plan. Het overnemen van de regie door de gemeente Tilburg.

En dan komt er een gesprek met wethouder R. Grashoff. Na dat gesprek kiest de wethouder voor de vierde optie, de gemeente neemt de regie over. De redenen om dat te doen zijn onbekend. Wel bekend is dat deze keuze voortkomt uit overleg tussen de gemeente Tilburg en het Waterschap De Dommel.

Na enige tijd worden de voorwaarden die de gemeente stelt aan het plan voor Waterzuivering Moerenburg bekend gemaakt. De georganiseerde bewoners besluiten om met hun werkzaamheden te stoppen. De Klankbordgroep wordt ontbonden.

De stand van zaken op dat moment is dat **er geen uitgewerkt plan beschikbaar** is maar dat er een gemeentelijke lijst van voorwaarden is waaraan het plan moet voldoen. Bewoners moeten er maar op vertrouwen dat daarmee al hun zorgen worden weggenomen. De lijst met voorwaarden van de gemeente geeft onvoldoende handvatten c.q. informatie om een kwalitatief gedegen risicoanalyse uit te voeren.

Een aantal bewoners die tot op dat moment geen deel hebben uitgemaakt van de Klankbordgroep ondernemen een aantal acties zoals het opstellen van een petitie, het organiseren van een mars om de rust in Moerenburg te begraven en benaderen raadsleden om die te verzoeken om te debatteren over de casus Waterzuivering Moerenburg voordat er een vergunning is verstrekt.

De spanning tussen vertrouwen en oplettendheid is erg groot. Bij veel bewoners is inmiddels sprake van wantrouwen. Dit geldt zowel voor vóór als tegenstanders van de plannen voor Waterzuivering Moerenburg. Het wantrouwen betreft zowel de gemeente Tilburg als het Waterschap De Dommel maar ook bewoners onderling. Dat belemmert het benutten van kansen voor samenwerking en dat is ongewenst.

6 De bijeenkomsten van de gemeenteraad Tilburg

Een aantal politieke partijen uit de gemeenteraad Tilburg, niet deel uitmakend van de huidige coalitie, hebben een informatie en debat bijeenkomst geagendeerd op de raadsagenda in de maand mei 2023. De bijeenkomsten hebben op 8 en 15 mei plaatsgevonden.

De informatiebijeenkomst van 8 mei

De verschillende inleidingen geven een uitgebreid beeld van de zorgen, bezwaren of vragen die bewoners hebben en de risico's die zij verder onderzocht willen zien.

Het beantwoorden van de vragen van raadsleden leidt al snel tot beeldvorming. Wie is het slachtoffer, de held of de schurk. De vertegenwoordiger van Waterproef BV voelt en presenteert zich als slachtoffer²⁴. Maar, daar moet het niet over gaan. Het moet gaan over de beoordeling van het proces en dat is bijzonder moeilijk voor de casus Waterzuivering Moerenburg omdat er onvoldoende proceskennis is en het ontbreekt aan uitgewerkt proceskaders. Een mogelijk ingewikkelde maar belangrijke les is dat juist de proceskaders voor het proces voorwaardelijk zijn om een succesvol proces uit te voeren. Het gaat dan bijvoorbeeld over de vragen die in hoofdstuk 3 worden gesteld.

Een van de vragen van een raadslid was de vraag of het Waterschap De Dommel op de hoogte was van de voor de vergunning ingediende aanvraag. De aanwezige vertegenwoordiger van het Waterschap De Dommel heeft hierop geen antwoord gegeven.

Bijzonder op 8 mei 2023 was de schorsing van de bijeenkomst naar aanleiding van de presentatie van wethouder R. Grashoff. De wethouder wilde aan de raadsleden en alle bewoners op de publieke tribune nog maar eens uitleggen dat het eenvoudig is te begrijpen dat het een gelopen proces is want:

1. de door de gemeente opgestelde voorwaarden passen in het bestemmingsplan en
2. waar dat niet het geval is, het sportonderdeel, kan dat wel worden ingepast en
3. de handhaving is geen problemen, etc.

Het betoog ging over de inhoud en niet over het proces en de inhoud was niet het onderwerp voor de informatiebijeenkomst maar het proces en enkele raadsleden grepen in wat tot de schorsing van de bijeenkomst leidde. Wethouder R. Grashoff wilde niet het proces evalueren maar de raadsleden overtuigen dat alles paste binnen het bestemmingsplan. Dat het proces even niet geheel goed was gegaan, was door de overname van de regie door de gemeente toch al hersteld?

De debatbijeenkomst van 15 mei

Het is een chaotisch debat waarin het erop lijkt dat niet de casus Waterzuivering Moerenburg, maar de profilering van de eigen partij het debat bepaalt. Enkele partijen zijn begaan met Waterproef BV en willen zo snel mogelijk dat de vergunningen worden versterkt. Opnieuw wordt vergeten dat het proces op een essentieel moment is vastgelopen waardoor het ook, naast antwoorden op vele andere vragen, onbekend is hoeveel bewoners in Armhoefse Akkers, Jeruzalem en Moerenburg voor of tegen de nu te voorziene activiteiten op de Waterzuivering Moerenburg zijn. En waarom. Wat inmiddels wel duidelijk is, is dat het aantal tegenstanders de afgelopen periode sterk is gegroeid of nu pas zichtbaar wordt en dat de tegenstellingen tussen vóór en tegenstanders in Armhoefse Akkers groter zijn geworden. Voor onderlinge samenwerking. "Meer voor elkaar", een slechte ontwikkeling.

²⁴ Nog een kader maken van voorbeelden hoe deze framing kan werken

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 15

Een opvallend moment is het beantwoorden van een vraag of er nader onderzoek moet komen naar de gevolgen voor zwaluwen en vleermuizen. Het antwoord van wethouder R. Grashoff is dat dit niet noodzakelijk is omdat die al uit het gebied zijn verdwenen. Waarom ze zijn verdwenen en of we ze graag terug willen is verder niet aan de orde gesteld.

Uiteindelijk leidde het debat niet tot conclusies. De aanwezigen op de publieke tribune hebben de toezegging van wethouder R. Grashoff, die ook sprak namens het Waterschap De Dommel, onthouden, nl. dat er maximaal 6 maanden tijd is om tot een plan te komen waar iedereen het mee eens kan zijn. Daarna, ook als er geen overeenstemming is wordt de omgevingsvergunning en andere vergunningen verstrekt.

De raadsbijeenkomst van 22 mei

Op 15 mei heeft het debat niet geleid tot een besluit. Met moties wordt door verschillende raadsfracties getracht alsnog tot een besluit te komen. Ook dat lukt uiteindelijk niet. Wethouder R. Grashoff geeft gehoor aan de brede oproep vanuit de raad aan dat er een vervolg moet komen onder leiding van een onafhankelijk voorzitter en schort het verstrekken van de omgevingsvergunning tijdelijk op. Maar inmiddels heeft hij bereikt dat de ruimte voor herstel is beperkt.

Samenvattend.

Een observatie

Eerst een observatie over de betekenis van de verhoudingen in de gemeenteraad. Tijdens de bijeenkomsten op 8 mei en 15 mei en de raadsvergadering van 22 mei werd steeds duidelijk dat er spanning is binnen de coalitie. D66 en de VVD stellen zich op als ondernemerspartijen. Ondernemers moeten de ruimte krijgen! De andere coalitiepartijen en de meeste oppositiepartijen kijken scherper naar het proces en de fouten die zijn gemaakt en naar of en hoe die kunnen worden hersteld.

Het belang of de dwang van eenheid in de coalitie leidt uiteindelijk tot het afwijzen van verschillende moties. Maar wat zou er zijn gebeurd als op de casus Waterzuivering Moerenburg geen "programma-akkoord discipline" van toepassing is? Een vraag die wel past bij de mate van het maatschappelijke belang en de urgentie van de casus Waterzuivering Moerenburg. Alle partijen in de gemeenteraad herkende en erkende de grote fout in het proces. De meningen verschilden over de betekenis van herstellen van de fout en het bieden van ruimte voor het herstellen van de fout. En toen werd duidelijk dat er eenheid diende te zijn binnen de coalitie. De ruimte voor herstel werd daardoor beperkt.

Conclusies

De spanning tussen vertrouwen en oplettendheid zijn na de raadsbijeenkomsten niet afgenomen. Het wantrouwen is niet verminderd. De houding is nu eerst zien hoe het vervolg proces er uit gaat zien en dan opnieuw de balans opmaken.

Het is opnieuw aan het Waterschap De Dommel, zijnde de primair verantwoordelijke voor proces en inhoud, om zich uit te spreken over hoe het vervolgproces vorm wordt gegeven. Na alles wat er tot nu toe is gebeurd, is het voor bewoners in Armhoefse Akkers, Jeruzalem en Moerenburg zeer belangrijk om te weten wat de opvattingen van het pas nieuwgekozen Algemeen Bestuur van het Waterschap De Dommel, hierover zijn. Dat kan veel onduidelijkheid over de invulling van de verantwoordelijkheden van het Waterschap in deze cases wegnemen.

7 Mijn antwoord

Kijkend naar:

1. Het maatschappelijke belang en de urgentie van het initiatief van het Waterschap De Dommel voor de Waterzuivering Moerenburg. Kijkend naar de doelen uit 2017 van het Waterschap De Dommel, is de conclusie dat het maatschappelijk belang en de urgentie gering zijn. Dit betekent ook dat het overnemen van de regie over het proces door de gemeente Tilburg, geen noodzaak was. De door de gemeente Tilburg²⁵ genoemde redenen om dit wel te doen is dat het vigerende bestemmingsplan horeca-activiteiten toestaat. Maar het door Waterproef BV ingediende plan voldeed niet aan de voorwaarden en had afgewezen kunnen worden. En dat geldt zeker voor de sportactiviteiten want daarvoor moet een, niet verplichte, uitzondering op het bestemmingsplan worden gemaakt. De gemeente kan dit weigeren en besluiten om het vigerende bestemmingsplan te toetsen aan²⁶:
 - De veranderingen ten opzichte van de beleidsoverwegingen bij het in 2009 vastgestelde vigerende bestemmingsplan dat overigens is verlopen. De termijn van 10 jaar is voorbij, de actualisatie had er al moeten zijn!
 - In de afgelopen jaren is geïnvesteerd in water en groen en natuur en rustige vormen van gebruik van Moerenburg en geconcludeerd kan worden dat dit aansluit bij de ontwikkelingen rond de Pijshaven (veel nieuwe woningen en horeca) en Armhoefse Akkers (De Werf) en in Jeruzalem (veel nieuwe woningen). Het aantal wandelaars is, mede als gevolg van de coronaperiode, toegenomen.
 - De toekomstig gewenste ontwikkelingen in Moerenburg, mede in relatie tot het Groene Woud
2. Het ontbreken van een concreet plan van Waterproef BV. Het meest concreet zijn nu de voorwaarden die de gemeente Tilburg heeft opgesteld waaraan, als een vergunning wordt verstrekt, voldaan moet worden. Dit maakt het niet mogelijk om een gedegen risicoanalyse op te stellen.
3. Het gebrek aan proceskennis, het nemen van verantwoordelijkheid en het ontbreken van openheid over de ingediende vergunningaanvraag van Het Waterschap de Dommel
4. Het gebrek aan proceskennis bij de georganiseerde bewoners om in voldoende mate een proces van informatie vertrekking en meningsvorming te borgen en in het proces (inschrijfleidraad) en organiseren
5. De manier van werken van Waterproef BV.. Het bij de inschrijving ingediende plan is te mooi om waar te zijn, in het plan dat is ingediend voor een vergunning is het mooie verdwenen en zijn de negatieve maatschappelijke effecten naar verwachting groot én het plan voldoet niet aan het vigerende bestemmingsplan. Wat betekent deze manier van werken voor de komende 10 jaar? Deze manier van werken leidt niet tot vertrouwen en benadrukt de noodzaak tot oplettendheid. Grote spanning daarom en ook toenemend wantrouwen. Is het vertrouwen te herstellen?
6. De looptijd van de huurovereenkomst van 10 jaar. De bij de start van het initiatief door het Waterschap De Dommel gestelde doelen geven geen verklaring voor deze termijn. De gestelde doelen zijn voor een zéér lange periode en de manier om die te realiseren moet daarom een decenniaoproef kunnen doorstaan. En daar hoort een decenniaoproef organisatie bij om dat te

²⁵ Wethouder R. Grashoff heeft dit argument meermaals gebruikt

²⁶ Nog uitzoeken: wat zijn redenen om het bestemmingsplan te toetsen. Wat zijn de mogelijkheden die de Omgevingswet in deze biedt?

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 17

borgen. De reden voor een looptijd van huurovereenkomst van 10 jaar kan ook zijn dat er dan een nieuwe inschrijving wordt georganiseerd met als verwachting een hogere huurprijs.

7. De analyses van risico's. De algemene conclusie is dat de kans op onzekerheden, overlast, beschadiging natuur (gewenst herstel zal zeker niet plaatsvinden) en spanning voor omwonenden, groot is.

Kijkend naar bovenstaande overwegingen, is mijn voorstel:

Wat is het gewenste proces voor het vervolg? Deze vraag zal primair beantwoord moeten worden door het Waterschap De Dommel en de georganiseerde bewoners Armhoefse Akkers, Jeruzalem en Moerenburg. Zowel het Waterschap De Dommel als de georganiseerde bewoners moeten de nu geboden kans benutten om een aantal gemaakte fouten te herstellen en daarmee de gestelde doelen voor bewonersparticipatie in dit proces, te realiseren. Een onafhankelijk voorzitter zal de opvattingen over het proces van het Waterschap De Dommel en de georganiseerde bewoners, zeker willen weten om daarna gesprekken in goede banen te kunnen leiden.

Een essentieel uitgangspunt is dat de lessen uit het gelopen proces, expliciet worden benoemd en worden geleerd, Het proces kan er dan als volgt uitzien:

1. Het Waterschap De Dommel schort het overleg met Waterproef op en vraagt de gemeente om ook het verstrekken van de omgevingsvergunning op te schorten, zodat er meer tijd beschikbaar is om het proces niet alleen te definiëren maar ook te organiseren. B.v. voor een periode van 6 maanden, zoals op 15 mei 2023 is aangegeven.
2. De georganiseerde bewoners maken, met mijn voorstel als onderlegger, een voorstel voor de wijze waarop bewoners mee gaan doen bij het informeren van bewoners en de meningsvorming onder bewoners. Het resultaat moet zijn dat bewoners onderling in gesprek gaan en de spanningen tussen bewoners verminderen. Dit voorstel wordt besproken met het Waterschap De Dommel.
3. Het Waterschap De Dommel agendeert het onderwerp Waterzuivering Moerenburg voor de Algemene bestuursvergadering **van 27 juni 2023**. Kern van de beraadslaging is of het Algemeen Bestuur de omissies in het proces tot nu toe herkent en erkent en het bestuur van het Waterschap De Dommel oproept om, in lijn met mijn voorstel, overeenstemming te bereiken over het vervolgproces.
4. Het waterschap De Dommel vraagt aan Waterproef BV wat het aangepaste plan is dat zij willen indienen voor een omgevingsvergunning. Ook vragen zij Waterproef BV uitsluitsel te geven over de exploitant van de horeca.
5. De georganiseerde bewoners organiseren een informatie en meningsvormingsbijeenkomst waarin het proces wordt toegelicht en waarin een door de georganiseerde bewoners opgestelde concept-risicoanalyse, en dan met name het benoemen van gebeurtenissen worden gepresenteerd en besproken. De kansen, impact en beheermaatregelen kunnen dan, na het maken van analyses op een tweede bijeenkomst worden gepresenteerd
6. Het Waterschap De Dommel en georganiseerde bewoners maken een risicoanalyse van het door Waterproef aangepaste plan.
7. De opgestelde risicoanalyse wordt besproken met Waterproef BV. Vragen zijn dan:
 - Herkent en erkent Waterproef de benoemde gebeurtenissen
 - Past het nieuwe plan in
 - ✓ het bestemmingsplan
 - ✓ bestaand beleid en beleidsintenties in de directe omgeving
 - Herkent en erkent Waterproef BV de kans en de impact van de gebeurtenissen
 - Herkent en erkent Waterproef de voorgestelde beheermaatregelen (voorkomen, verminderen, verplaatsen of accepteren van de risico's)

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 18

8. De meningsvorming over de risico's en het beheer van risico's leidt naar verwachting tot overeenkomsten en verschillen in het herkennen en erkennen. De overeenkomsten kunnen worden voorgelegd aan de gemeente (zie volgend punt) De vraag is dan welke conclusies het Waterschap De Dommel, Waterproef BV en de georganiseerde bewoners trekken uit te verschillen.
9. De overeenkomsten en verschillen worden voorgelegd aan de gemeente Tilburg. De dominante vragen aan de gemeente Tilburg zijn:
 - Herkent en erkent de gemeente Tilburg de opgestelde risicoanalyse?
 - Kan de gemeente Tilburg de handhaving die voortkomt uit de overeenkomsten borgen en is de gemeente Tilburg bereid de kosten daarvan te dragen
 - Heeft de gemeente Tilburg suggesties voor oplossingen van de verschillen.
10. De georganiseerde bewoners toetsen de uitkomsten van het overleg van over risicoanalyse met Waterproef BV en de gemeente in een daarvoor speciaal georganiseerde bijeenkomst.

En tot slot: wat zou het mooi zijn om de zwaluwen en vleermuizen weer terug te zien.

Jan van Wezel

Tilburg, 8-6-2023

Bewoner Armhoefse Akkers

8 Het vervolg op de raadsbijeenkomsten van mei 2023

Mijn antwoord, zoals in de vorige paragraaf is voorgesteld, is niet uitgevoerd. De onafhankelijk voorzitter heeft, na overleg met betrokkenen, gekozen voor een andere aanpak. De factor tijd is in deze erg belangrijk c.q. bepalend geweest. Overigens zonder daarvoor argumenten te geven. De verantwoordelijk wethouder, die de rol van regisseur heeft, sprak op 15 mei nog over maximaal 6 maanden. Wat zijn de redenen die tijd niet te nemen maar de bezinningstijd in te korten tot 2, maximaal 3 bijeenkomsten en dat nog voor de zomer? De factor tijd is een bijzondere factor in participatieprocessen. Een factor waarop burgers geen enkele invloed hebben. De factor tijd wordt bepaald door initiatiefnemer of overheid of gezamenlijk.

De onafhankelijk voorzitter, noch het Waterschap De Dommel, Waterproef B.V of de gemeente Tilburg hebben zich de vraag gesteld wat de betekenis is van het herkennen en erkennen van een grote fout²⁷ in het proces. De grote fout is het indienen van de aanvraag voor de vergunning zonder eerst overleg te hebben met de georganiseerde bewoners. Tijdens de twee gesprekken op 12 juni 2023 en 3 juli 2023 is hier wel over gesproken. Het wijzen op door alle betrokkenen herkende en erkende fout, is ingebracht door verschillende aanwezige bewoners die hebben voorgesteld terug te gaan naar de door Waterproef B.V. ingediende inschrijving (pitch) en van daaruit het proces te herstarten. Dit kon niet want de tijd, het argument ingebracht door de regisseur en onderschreven door de initiatiefnemer en Waterproef.

In elk proces worden door verschillende betrokkenen fouten²⁸ gemaakt. Het herkennen en erkennen dat er een fout is gemaakt, is de eerste stap die meteen gevolgd wordt door de vraag of de fout onherstelbaar is? In de casus Waterzuivering is het antwoord hierop **NEE**. Er is sprake van een keuze tussen willen herstellen en kunnen herstellen. De wil ontbreekt bij het Waterschap De Dommel, Waterproef BV en bij de gemeente Tilburg. Dit is de tweede grote fout in het proces. De mogelijkheid om een gemaakte fout meteen te herstellen is niet benut. Al direct na de commotie als gevolg van het openbaar maken van de vergunning aanvraag door Waterproef, had het Waterschap De Dommel of Waterproef B.V. of de gemeente het proces kunnen stopzetten en herdefiniëren. Deze mogelijkheid is door de gemeente Tilburg, inmiddels de regisseur, tijdens de bijeenkomsten van de gemeenteraad afgewezen. M.n. D66 en de VVD hebben de fout herkend en erkend maar niet de wil uitgesproken die fout meteen te herstellen in het vervolgproces. PvdA en Groen Links hebben deze coalitiegenoten, volgzzaam gevolgd.

De eerste fout, m.n. als die wordt toegeschreven aan het Waterschap De Dommel, kan nog worden verklaard uit gebrek aan kennis en kunde over processen van participatie of over wat wordt verstaan onder een dialoog²⁹ die moet leiden tot acceptatie bij alle betrokkenen. Deze tweede fout is een bewuste keuze. Een keuze die er toe leidt dat bewoners vanaf dat moment Buiten spel staan. Dit is ook het moment dat de gemeente Tilburg de regie overneemt en daarmee het Waterschap De

²⁷ Al eerder in de notitie is de vraag gesteld of er in deze geen sprake is van een bewuste keuze door het Waterschap De Dommel.

²⁸ In het eerste deel van deze notitie is al benoemd dat er in de raadscommissie Tilburg van 8 mei 2023 door alle betrokkenen is gesproken over een fout, vermoedelijk veroorzaakt door onkunde. Terugkijkend op het essentiële momenten in het proces, kan terecht de vraag worden gesteld of er sprake is van een bewuste keuze van het Waterschap De Dommel. De Klanbordgroep heeft, na de indiening van de vergunning aanvraag, aan het Waterschap gevraagd om openheid en een gesprek. Het antwoord van he Waterschap De Dommel op dat moment is dat het Waterschap eerste de reactie van de gemeente Tilburg wil afwachten en daarmee, ten onrechte, alle verantwoordelijkheid va zich afschuift.

²⁹ Dialoog is een vaak onvoldoende gedefinieerd begrip. Het is zeer gewenst, ter voorkoming van onduidelijkheid in het proces, dit bij het definiëren van een proces wel te doen.

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 20

Dommel en Waterproef B.V. uit de wind is gaan houden. Bewoners rest niets anders dan te luisteren naar mooie woorden over kleine tegemoetkomingen, die grote zorgen moeten wegnemen.

De vraag naar de betekenis van de tweede fout voor democratie en rechtsorde, voor het vertrouwen van de burger in overheden (gemeenten en waterschappen), is niet aan de orde gesteld. Een vraag waar, kijkend naar verkiezingsprogramma's, collegeprogramma's of waterschapbestuursakkoorden, grote waarde aan wordt toegekend. De overheid is er toch voor de burger? De geloofwaardigheid in omgevingsdialogen verdamt zeer snel!

De onafhankelijk voorzitter had de hierboven geschetste betekenis van het herkennen en erkennen van een grote fout, en de kans op het alsnog herstellen van deze fout, als basisvraag kunnen inbrengen.

Tot zover de overwegingen bij de betekenis van het herkennen en erkennen van fouten

Het vervolg op de raadsbijeenkomsten is gestart op 12 juni met een eerste gesprek en afgerond op 3 juli met een tweede gesprek. Er zijn inmiddels verslagen van de gesprekken en een eindrapport van de onafhankelijk voorzitter en een raadsbrief van de verantwoordelijk wethouder. Op dinsdag 25 juli 2023 hebben bewoners in Armhoefse Akkers en Jeruzalem een informatiebrief van de gemeente Tilburg gekregen.

Een samenvatting van het gevoerde overleg en conclusies. Wat is mij opgevallen, kijkend naar de verslagen van de bijeenkomsten van 12 juni 2023 en 3 juli 2023, kijkend vanuit mijn bevindingen over het proces tot en met 22 mei 2023 en de vraag over de betekenis van de gemaakte fout, niet expliciet ter discussie stellen.

De opstelling van de verschillende betrokkenen

De georganiseerde bewoners, die er niet in slagen onderling meningen te vormen

1. De verdeeldheid onder de bewoners is groter geworden als gevolg van het proces:
 - Dit werd al duidelijk tijdens de raadsbijeenkomsten op 15 en 22 mei. De verdeeldheid ging op dat moment tussen de voor- en tegenstanders van het initiatief. De verdeeldheid heeft overigens minder betrekking op de oorspronkelijke doelen van het Waterschap De Dommel, maar meer op hoe te kijken naar de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer, nogmaals het waterschap De Dommel, maar ook de rol van Waterproef B.V. (vragen zijn dan b.v. wat mag je van ondernemers betreffende maatschappelijke waarden, verwachten of het afwentelen van overlast en negatieve natuureffecten of waar heeft een ondernemer recht op b.v. blind vertrouwen door (te) mooie vergalen én gelijktijdig geslotenheid over het primaire doel, nl. een commercieel initiatief)
 - De verdeeldheid nu gaat om de vraag of georganiseerde bewoners tijd moeten investeren in het mee opzetten en uitvoeren van maatschappelijk gewenste activiteiten, b.v. een moestuin of andere activiteiten. Sommige groepen georganiseerde bewoners vinden van niet en kiezen voor de weg naar de rechter en hebben dit ook uitgesproken. Andere groepen, zoals de Wijkraad Jeruzalem en Buurtraad Armhoef willen, onder voorwaarden dat nog wel.
2. De georganiseerde bewoners zijn er niet in gestaagd om tot een onderling productieve samenwerking te komen. De eerste aanzet hiertoe is het organiseren van meningsvorming die start met het elkaar bevragen op wat precies wordt bedoeld met verschillende woorden/begrippen of opvattingen. Meningsvorming kan natuurlijk leiden tot meningsverschillen maar dan is tenminste duidelijk waar het over gaat.
3. Het ontbreken van meningsvorming heeft er toe geleid dat:

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 21

- Veel energie is gestoken in verschillende (te) los van elkaar staande activiteiten die uiteindelijk niet het gewenste resultaat oplevert.
 - Er nog steeds geen goed alternatief plan is gemaakt voor het realiseren van de oorspronkelijke doelen van het Waterschap De Dommel. Met alle in het afgelopen jaar opgebouwde kennis, kan dat zo moeilijk niet meer zijn.
4. En tot slot een advies:
- Stop nu met het proberen samen te werken met Waterproef BV op de maatschappelijke activiteiten. Zij hebben er geen zin in! Het is aan Waterproef B.V om te bewijzen dat het anders is. Maar organiseer een onderlinge samenwerking die er staat als er overlast is.
 - En stop tijd en energie in een bezinning op hoe bewoners in een wijk, c.q. onze wijk/buurt beter onderling kunnen samenwerken. Hopelijk draagt deze notitie daar aan bij.

De gemeente Tilburg, die de regie overnam

1. De gemeente neemt de rol van de aardige goedwillende maar ook zeer strenge regisseur met alle macht, b.v. als het gaat over het tijdsaspect (meer tijd is ingewikkeld en er is al uitgelegd aan de gemeenteraad dat dat niet kon en die hebben niet geprotesteerd, dus, etc.). Maar ook als het gaat over de lijmpogingen/onderhandelingen, b.v. met de suggestie of een moestuin al voldoende is om een deel van de bewoners toch zover te krijgen dat ze niet meer tegen zijn en speelt daarmee bewoners tegen elkaar uit. Die dat dan weer laten gebeuren.
2. Maar ook de regisseur, die zich met handen en voeten gebonden voelt door de uitkomsten van de gesprekken³⁰ in de gemeenteraad tussen 8 mei en 22 mei. gemeenteraad. De gemeenteraad heeft opdrachten meegegeven. Opdrachten overigens die door de wethouder in de gemeenteraad zijn afgedwongen! En waarbij kan worden opgemerkt dat de stemmingen in de gemeenteraad over de moties op 22 mei 2023 een geheel andere uitkomst had kunnen hebben als er sprake was geweest van een 'vrije kwestie' in plaats van dwingende coalitie-afspraken³¹! Een optie die bij niet zwaarwegende en urgente onderwerpen, zeker is te overwegen.
3. De gemeente Tilburg zegt bereid te zijn maatschappelijke activiteiten te faciliteren. Betekent dit ook dat zij die mee gaan betalen, terwijl bij de inschrijving Waterproef B.V. heeft aangegeven dat dit onderdeel van hun plan is? Waarom kan Waterproef die kosten niet in haar begroting opnemen? Waarom wordt het niet open zijn over de financiële opzet en de begroting van Waterproef B.V., door het Waterschap De Dommel en de gemeente Tilburg, klakkeloos geaccepteerd?
4. Wat heeft de gemeente Tilburg **niet** gezegd? Dat het plan voor de Waterzuivering van maatschappelijk zwaarwegend en urgent belang is. Dus dat het NIET overnemen van het proces ook een optie is.

Waterproef B.V: de planopstellers en financieel belanghebbenden

De opstelling is ten opzichte van de raadsbijeenkomsten niet veranderd:

1. Waterproef B.V. blijft de positie van slachtoffer innemen. Immers zij krijgen niet het vertrouwen waar zij recht op hebben. In deze ontbreek elke vorm van zelfreflectie. Hoe zou dit gebrek aan vertrouwen toch komen? En hoe kun je vertrouwen weer terugkrijgen?
2. Zij stellen het commercieel belang centraal, maar zijn bereid, als het maar geen geld kost, mee te werken aan het uitwerken van maatschappelijke activiteiten die zij bij de inschrijving beloofd hebben. Zij wentelen maatschappelijke activiteiten af.

³⁰ De uitkomsten zijn voor burgers zeer moeilijk te begrijpen. Wat is de betekenis van een afgewezen motie?

³¹ De coalitie treed is alle gevallen als eenheid op, dus stemmen eensgezind.

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 22

3. Zij zijn niet bereid, b.v. door openheid over hun ondernemingsplan, ook financieel, uitleg te geven en daarmee vertrouwen te verkrijgen, dat alle suggesties over kleiner of meer maatschappelijke activiteiten, financieel echt niet kan.

Het Waterschap De Dommel, de initiatiefnemer en eindverantwoordelijk.

1. Het Waterschap De Dommel blijft zich verschuilen achter de gemeente Tilburg. Citaat: “voegt zich naar het democratische proces zoals in de raad en commissie besproken” Het Waterschap De Dommel ontkent dat zijn eindverantwoordelijk zijn. Het is in deze zeer wenselijk dat het Algemeen Bestuur van het Waterschap De Dommel zich hierover uitspreekt.
2. Een te voorspellen argument is Citaat: ‘terugtrekken zonder zwaarwegende consequenties is niet mogelijk” Dit is niet nader toegelicht. Het is zeer gewenst dat ook deze stelling/uitspraak wordt voorgelegd aan het algemene bestuur van het Waterschap De Dommel. En wel om de volgende reden:

Het Waterschap de Dommel, alle raadsfracties én de wethouder, alle georganiseerde bewoners én de Waterproef B.V. hebben herkend en erkend dat in het proces, m.n. rond de indiening van de vergunningaanvraag fouten zijn gemaakt.

- De zwaarwegende consequenties kunnen zijn:
 - ✓ Financiële gevolgen en dat zal het Waterschap De Dommel bedoelen.
 - ✓ Maatschappelijke gevolgen c.q. de oorspronkelijke doelen van het Waterschap De Dommel. Hiervoor is een alternatief plan te maken. Er zijn veel bewoners bereid daar aan mee te werken Het Waterschap De Dommel heeft in deze de financiële gevolgen bedoeld.

Het is logisch dat fouten worden hersteld en het Waterschap De Dommels en de Waterproef zijn hierop aanspreekbaar. Immers beiden hebben er voor gekozen de fouten op het daarvoor passende moment niet te herstellen. Hoe het Waterschap De Dommel en Waterproef B.V. de financiële gevolgen verdelen kunnen zij onderling bepalen en zal afhangen van de niet bekende onderlinge afspraken in deze.

Het kan zijn dat het Waterschap De Dommel en Waterproef B.V. gezamenlijk de gemeente aansprakelijk stellen, maar dat is niet logisch want beiden hebben er groot belang bij gehad dat de gemeente de regie overnam en borgt dat, op basis van de gestelde voorwaarden, de vergunning wordt verleend.

Bewoners rest niets anders dan een verstrekte vergunning aan te vechten. Dat is een logisch gevolg van de gevolgde werkwijze van Waterschap De Dommel, Watergroef en de gemeente Tilburg.

3. Waterschap De Dommel kan nog steeds besluiten de plannen af te blazen en geen huurovereenkomst te sluiten. Met bewoners is nog steeds, mits dat gebeurt op basis van een goed proces, een nieuw plan te maken en de doelen van het Waterschap De Dommel alsnog te realiseren. Een mooie kans, waar ik zeker aan mee wil werken!

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 23

De uitkomst van het overleg op 12 juni 2023 en 3 juli 2023

Samengevat

1. Het plan blijft ongewijzigd en krijgt de steun van de gemeente Tilburg, het Waterschap De Domel en Waterproef B.V
2. Er zijn enkele aanvullingen
 - Er wordt nog een ecologisch onderzoek uitgevoerd
 - Waterproef B.V. is bereid met bewoners in overleg te gaan over aanvullende activiteiten. De formuleringen zijn niet concreet.
3. Georganiseerde bewoners
 - Met name deze laatste aanvulling leidt er toe dat enkele groepen georganiseerde bewoners nog bereid zijn verder te praten. Dit zijn m.n. de wijkraad Jeruzalem en de Buurtraad Armhoefse Akkers.
 - Er zijn ook georganiseerde bewoners die stoppen met overleg en een het bij de rechter aanvechten van een te verstreken vergunning gaan voorbereiden

Concretiseren

1. In een brief van 9 juli 2023 heeft de Buurdraad Armhoefse Akkers aan Waterproef B.V. gevraagd de toezeggingen die Waterproef heeft gedaan op 12 juli 2023, te concretiseren.
2. Waterproef heeft daar rond 21 juli 2023 (brief niet gedateerd) op gereageerd.
3. Op 31-8-2023 hebben de wijkraad Armhoefse Akkers en de wijkraad Jeruzalem overleg gehad en besloten overleg met Waterproef B.V. op te schorten. Belangrijke overweging is dat Waterproef er opnieuw niet in slaagt concreet te worden.

Dit terechte besluit van wijkraad en Buurtraad betekent dat het participatie proces wordt afgerond er nauwelijks sprake is van acceptatie van bewoners. Het is een terecht besluit omdat Waterproef er telkenmale niet in slaagt het vertrouwen potentiële partners te verkrijgen. Waterproef denkt dat vertrouwen ontstaat door mooie woorden. Maar dat is niet zo, vertrouwen ontstaat door handelingen c.q. gedag.

Voor de bewoners van Armhoefse Akkers, Jeruzalem en Moerenburg, breekt een periode aan waarin een heroriëntatie kan plaatsvinden op de manier van onderlinge samenwerking. Dit is ook van belang in de actuele meningsvorming over het vernieuwen van de wijkaanpak in Tilburg. De Wijk-/of buurtraden heroriënteren zich op de wijze waarop zij in beleids- en ruimtelijke processen, ook de bewoners actief laten meedoen aan meningsvorming.

In Armhoefse Akkers en Jeruzalem en Moerenburg is deze heroriëntatie concreet te maken door te leren van het proces Waterzuivering Moerenburg. En de beste manier van leren is een concreet project op te zetten c.q. een concreet plan te maken.

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 24

9 Hoe nu verder

Een goed gedefinieerd proces of een snel herstel van de eerste fout³² had alle betrokkenen veel ergernis bespaard. Het had het Waterschap De Dommel en m.n. de gemeente Tilburg veel tijd en geld bespaard. Geld wordt straks wordt verdiend door een financier uit Oisterwijk met een bankrekening in Luxemburg?³³ Het werken vanuit vertrouwen en oplettendheid is niet vol te houden. Oplettendheid verandert werkende weg in wantrouwen. De werkwijze van Waterproef B.V. en de houding van de betrokken overheden c.q. de legitimering van de houding van Waterproef B.V. is hiervan de oorzaak. Gevreesd moet worden dat, nu de Omgevingswet per 1 januari 2024 van kracht wordt, vertrouwen en oplettendheid in veel bewonersparticipatieprocessen, een essentiële rol zal spelen. Hoe zal de lokale (regionale) overheid hier invulling aan geven? Open en eerlijk of op de macht?

Macht

Macht gaat over bijvoorbeeld

1. Wetten en regels (Grondwet en toetsen van wetten in Nederland)
2. Kennis
3. Politiek en kiezen
4. Geld, alles is te koop!
5. Eigendom, m.n. van grond
6. Lobby / netwerk;
7. Intimidatie of bedreiging
8. Marketing (subtiële manier van beïnvloeding)
9. Wat nog meer

Het proces Waterzuivering is geen incident maar ik vrees, het systeem. Het telkens praten over bewonersparticipatie door gemeenten en Waterschappen, zonder het systeem, kritisch te beoordelen en aan te passen, zal er toe leiden dat over b.v. 20 jaar een vergelijkbare notitie, zoals deze notitie over de waterzuivering Moerenburg, zal worden geschreven. Dat kan worden voorkomen door dat nu te herkennen en erkennen, de les nu te leren en de nog steeds openstaande mooie kans voor Waterzuivering Moerenburg, te benutten.

Het gelopen proces leidt tot verdeeldheid tussen bewoners. Het versterkt de veronderstelling dat bewoners onderling niet willen of kunnen samenwerken. Terwijl onderlinge samenwerking juist voor de aanpak van grote maatschappelijke vraagstukken noodzakelijk is. Noodzakelijk ook om vertrouwen van burgers in de overheid en elkaar te behouden of te herwinnen.

Wat betekent dit voor de volgende stappen voor Waterzuivering Moerenburg. Wat mij betreft terug naar de eerste bijeenkomst van 2017. Tijdens die bijeenkomst is door diverse aanwezigen voorgesteld om als bewoners, in samenspraak met het waterschap De Dommel, een, op basis van de op dat moment bekende doelstellingen van het Waterschap De Dommel, plan voor de waterzuivering Moerenburg te maken. Deze gedachte is weer zeer actueel en productief. Immers:

1. De gemeente geeft een vergunning af en daartegen wordt bezwaar aangetekend. Lopende deze bezwaarprocedure kunnen geen werkzaamheden op te terrein worden gestart (voorlopige voorziening vragen als dat nodig is en het waterschap De Dommel kan dit ook verhinderen). Het gevolg is dat alle werkzaamheden stil liggen
2. Deze naar verwachting lange periode kan door de (georganiseerde) bewoners in Jeruzalem, Armhoefse Akkers en Moerenburg, worden benut voor een heroriëntatie op wat een gewenste onderlinge samenwerking is om optimale zeggenschap te hebben in ruimtelijke processen. Zo'n heroriëntatie kan concreet worden geoefend in het ontwerpen en uitvoeren van een proces voor een nieuw plan 'Waterzuivering Moerenburg Coöperatief'.

³² Hier nogmaals opgemerkt dat het de vraag is of, kijkend vanuit het Waterschap De Dommel, sprake is van een fout of een bewuste keuze.

³³ Deze vraag kan worden gesteld vanuit oplettendheid en worden beschouwd als framing. Openheid is dan de enige manier om er achter te komen wat er werkelijk speelt!

Wat leren we van het proces Waterzuivering Moerenburg?

Zijn we opgelucht dat ze weg zijn of willen we de zwaluwen en vleermuizen terug?

Pagina: 25

Het maken van een nieuw plan leidt tot het realiseren van de volgende positieve effecten:

- Resultaten/effecten³⁴ (voor bewoners en organisaties):
 - ✓ De oorspronkelijke doelen van het waterschap De Dommel worden gerealiseerd
 - ✓ Maatregelen voor handhaving zijn niet nodig omdat overlast niet voorkomt
 - ✓ De tijd wordt productief benut om te oefenen met onderlinge samenwerking en plannen maken
- Proceseffecten³⁵ (voor bewoners): vele positieve 'zachte' waarden die er voor zorgen dat burgers/bewoners mee gaan doen en mee blijven doen.
- Leereffecten³⁶ (voor betrokken organisaties): Er ontstaat een mooi voorbeeld in Tilburg en de regio Hart van Brabant voor participatie van bewoners in ruimtelijke processen. Bewoners gaan samen aan het werk en ontdekken veel overeenkomende meningen en overbruggen een groot aantal verschillen die meningen.

3. Nadat de rechter een uitspraak heeft gedaan over de verstrekte omgevingsvergunning ontstaat de volgende situatie:

1. De rechter keurt de verstrekte vergunning af.
2. De rechter verwijst de verstrekte vergunning terug naar de tekentafel voor aanpassingen
3. De rechter keurt de verstrekte vergunning goed.

In alle gevallen kan het Algemeen Bestuur van het waterschap De Dommel een besluit nemen over hoe het dan verder gaat. In situatie 1 ligt het voor de hand om met het plan 'Waterzuivering Collectief' verder te gaan. In de andere gevallen zal het Algemeen Bestuur een besluit moeten nemen welk plan zij wenst te gaan uitvoeren. Het Algemeen Bestuur kan nu al besluiten om voor deze keuze een onafhankelijke derde partij in te huren, b.v. voor het opstellen van criteria en een advies.

Tot zover deze notitie. Ik ben benieuwd naar het vervolg en wil gaarne meewerken aan het opstellen van 'Waterzuivering Moerenburg Coöperatief'. Dat wordt spannend, leerzaam en gezellig!

En hopelijk lukt het ons de zwaluwen en vleermuizen te verleiden terug te komen

Tilburg 13-9-2023

Jan van Wezel

Bewoner Armhoefse Akkers.

³⁴ Dit betreft alle te meten effecten die van belang zijn voor alle betrokkenen. De effecten c.q. maatschappelijke waarden kunnen op verschillende manieren worden geordend, zodat ook de financiële gevolgen inzichtelijk gemaakt kunnen worden

³⁵ Proceseffecten zijn effecten voor de burgers/bewoners die meedoen; het betreft positieve waarden b.v. waardering, er bij horen, vertrouwen en zelfvertrouwen, eigenaarschap, zelfreflectie, leren door doen, luisteren, beargumenteren, zingeven, thuis voelen, veilig voelen, omgaan met verschillen in meningen (de waarde van weerstand), etc. Proceseffecten zijn de motor om maatschappelijke waarden te realiseren

³⁶ Leereffecten voor organisaties; organisaties geven aan welke leerdoelen zij bij een activiteit hebben en hoe zij die willen realiseren bij de activiteit.